

Bożena Koredczuk

Forum Bibliotek Medycznych 2014 R. 7 nr 2 (14)

Forum Bibliotek Medycznych 7/2 (14), 593-597

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJA

Prof. dr hab. Bożena Koredczuk
Wrocław – UWt.

FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH 2014 R. 7 NR 2 (14)

Forum Bibliotek Medycznych wychodzi od 2008 i dzięki temu iż ukazuje się dwóch wersjach: papierowej i cyfrowej zyskało zarówno uznane grono autorów jak i szeroki przekrój odbiorców. Tom 14 otwiera przedmowa Rektora Uniwersytetu Medycznego w Łodzi prof. Marka Pa w l i k o w s k i e g o , który podkreślił znaczącą rolę bibliotek medycznych w kształceniu przyszłych lekarzy, pielęgniarek i farmaceutów. W dobie cyfryzacji istotną rolę odgrywa informacja naukowa przyczyniająca się do postępu w medycynie, szczególnie w ostatnich latach. Słowo wstępne do czytelników skierował też redaktor naczelny czasopisma dr Ryszard Ż m u d a , prezentując w sposób syntetyczny zawartość tego numeru.

Zasadniczą część czasopisma otwiera dział „Nauka” z interesującym artykułem autorki ukraińskiej – Raisy P a w l e n k o . W oparciu o zbiory Narodowej Naukowej Medycznej Biblioteki Ukrainy w Kijowie podjęto badania biograficzne w ramach programu „Documentary Recollections of Ukraine” prezentujące wkład lekarzy polskich w rozwój medycyny od końca XVII aż po XIX wiek. Zamieszczone portrety wybranych lekarzy oraz okładki prezentowanych w artykule publikacji właściwie dopełniają ten tekst. Ewa R o z k o s z podjęła się omówienia i porównania serwisów społecznościowych: ResearchGate i Academia edu, w kontekście komunikacji naukowej. Merytoryczna ocena publikacji jest podstawą do tworzenia przez naukowców sieci kontaktów naukowych oraz informacji o pracach badawczych osób uprawiających nauki ścisłe i nauki humanistyczne. Wnikliwa analiza tych dwóch serwisów jest przyczynkiem do podejmowania szerszych badań dotyczących użyteczności i funkcjonalności SSN. Współcześnie, czego dowodzi artykuł E. R o z k o s z , coraz więcej ludzi nauki wykorzystuje nowoczesne środki komunikowania, to jednak zbyt mało jest badań nad ich

skutecznością informacyjną. W kręgu szerszych zagadnień związanych z nauką sytuuje się praca Jolanty P r z y ł u s k i e j o wymownym tytule *Jak dzielić się wiedzą – dotacje na innowacje w Instytucie Medycyny Pracy w Łodzi*, w której zostały podjęte bardzo istotne sprawy dla współczesnych instytucji naukowych, w tym bibliotek, jakimi są możliwości pozyskiwania środków finansowych w ramach różnych programów ministerialnych, rządowych i unijnych. Dzięki nim można wdrożyć nowoczesne narzędzia do zarządzania wiedzą oraz komunikacji pracowników, czego dobrym przykładem jest Instytut Medycyny Pracy w Łodzi. Pozwalają one na integrację informacji wytwarzanej w instytucji naukowej poprzez prowadzenie rejestracji i analiz dorobku naukowego pracowników, jej archiwizacji i monitorowania. Podobną problematykę – jak wcześniejsze Autorki – poruszył Bartłomiej S i e k szeroko omawiając nieograniczoną zasobów Internetu dzięki wyszukiwarce Google. Autor artykułu pokazuje, na konkretnych przykładach, że wykorzystanie zasobów Google Scholar może być przydatne w wypadku nauk humanistycznych i społecznych, szczególnie przy analizie cytowań.

W najobszerniejszej części omawianego numeru zatytułowanej „Biblioteki” znalazły się dwa interesujące artykuły w języku angielskim autorów zagranicznych – Jozefa D z i v á k a z Bratysławy i Szabolcsa D a n c s a z Budapesztu. J. D z i v á k dostrzega zmiany zachodzące w bibliotekach naukowych. Podkreśla, że jedynie dostosowywanie się bibliotek do współczesnych potrzeb informacyjnych, wykorzystujących nowe technologie cyfrowe, dające nieograniczone możliwości wyszukiwania i tworzenia „własnych książek” aż po produkcję „książek na żądanie” dla określonej grupy użytkowników pozwoli na ich dalszy rozwój, a przede wszystkim finansowanie. W przeciwnym wypadku będzie dochodziło do likwidacji bibliotek naukowych i przejmowania ich zadań przez inne instytucje. Z kolei Sz. Dancs omawia międzynarodowe formaty wymiany danych wykorzystywane przez biblioteki (typu MARC i jemu pokrewne krajowe formaty standardowe czy ONIX), które pozwalają na swobodę i optymalizację przepływu informacji, nie tylko bibliograficznych, ale także prawnych czy handlowych. Bibliotekarze muszą nabywać nowe umiejętności pozwalające opanować im nowoczesne technologie w celu wsparcia gospodarki, edukacji i badań. *O użytkowniku w bibliotece uczelni. Wybrane aspekty prawne* mówi w ujęciu historycznym i współczesnym Bolesław H o w o r k a, niestrudzony krzewiciel wiedzy prawniczej wśród bibliotekarzy. Funkcjonowanie biblioteki głównej uczelni zależy od jednostki macierzystej, w tym zarówno od uchwał Senatu i statutu uczelni jak i od ustaw dotyczących szkolnictwa wyższego i ustawy o bibliotekach oraz od przepisów dotyczących np. ochrony danych osobowych. Nieco odmienny problem porusza artykuł Wioletty L e n d z i o n i Alicji P o r t a c h y *Organizacja przestrzeni i usług w bibliotece akademickiej*. Systematycznie zmniejsza się w Polsce liczba studentów, co związane jest w znacznym stopniu z niżem demograficznym i otwarciem uczelni europejskich na młodzież z naszego kraju, stąd też spada liczba użytkowników bibliotek naukowych. Pokolenie urodzone po

1989 roku żyje w świecie technologii cyfrowej i Internetu, stąd poszukują informacji w bibliotekach dostosowanych do ich potrzeb i oczekiwań, opartej na zasobach cyfrowych. Autorki artykułu szeroko prezentują zmieniający się model bibliotek uczelnianych, który wymusza zmiany w budownictwie bibliotecznym i wyposażeniu bibliotek. Iwona Wiśniewska podjęła bardzo ważny temat *Informacji centralnej o zbiorach bibliotek specjalistycznych*. Dzięki zastosowaniu komputerów i nowoczesnych technologii tworzenie baz centralnych (NUKAT), szczególnie w zakresie nauk medycznych (MEDLINE), pozwala na szybkie dotarcie do właściwej, zmieniającej się informacji i gromadzonych w nich danych. Natomiast Ewa Mąka na przykładzie Biblioteki Naukowej Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego w Warszawie zaprezentowała *Wizję nowoczesnej biblioteki instytutowej a zakres kompetencji bibliotekarza*, a Piotr Krąjewska zwrócił uwagę na bardzo istotny problem współczesnych bibliotek czyli na prowadzenie statystyk wykorzystania zasobów elektronicznych. Na przykładzie projektu COUNTER przedstawił strukturę powstałych w wyniku działalności tego projektu raportów wykorzystania e-czasopism i e-książek. Uzyskane dane powinny w znaczący sposób wpływać na politykę gromadzenia e-zasobów oraz na planowanie budżetu biblioteki, a w przyszłości mogą być zastosowane w bibliometrii poprzez obliczania „pobieralności” poszczególnych tytułów lub konkretnych artykułów. Kolejne prace omawiają powstanie, realizacje i rozwój bibliotek cyfrowych, w: Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego (E. Ryś, J. Cieśla, L. Stalmach, A. Uryga, *Cyfrowa Biblioteka Medyczna UJ CM*) i w Instytucie Medycyny Pracy w Łodzi (J. Przyłuska, J. Ortman, A. Radomska, *Kolekcja Instytutu Medycyny Pracy w Łódzkiej Regionalnej Bibliotece Cyfrowej CYBRA*). Z pracą bibliotek nierozzerwalnie wiąże się badanie potrzeb użytkowników informacji, zarówno studentów krajowych jak i zagranicznych oraz pracowników uczelni czy doktorantów. Temu problemowi poświęcono kilka interesujących artykułów, w których ich autorzy dzielą się doświadczeniami i metodami wykorzystywanymi w badaniach, m.in. (S. Baran, K. Bikowska, *Umiejdzynarodowienie biblioteki – badania satysfakcji studentów medycyny English Division Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie*; A. Śmiechowska-Karpińska, M. Zajac, R. Birska, E. Drożdż, „*Jak nas widzą tak nas piszą...*” – *opinie użytkowników na temat Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie – badania pilotażowe*; R. Hajduk, M. Kuczkowska, M. Haremza, *Użytkownik Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu i jego potrzeby na podstawie badania ankietowego*; E. Zyga dło-Kozaczuk, *Badanie potrzeb informacyjnych wśród lekarzy – doktorantów Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu w zakresie informacji o lekach*). Również strony www bibliotek naukowych stają się dla czytelnika podstawowym i najczęściej wykorzystywanym kanałem informacji o bibliotece, stąd tak ważne jest właściwe ich redagowanie (K. Maćkiewicz, *Strona WWW Biblioteki Uniwersyteckiej w Olszty-*

nie narzędziem komunikacji z użytkownikiem). W tym samym kręgu zagadnień sytuuje się artykuł A. Trojanowskiej *Bariery informacyjne obcokrajowców w dostępie do informacji naukowej na przykładzie Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego*. Uzupełnieniem działań bibliotek są badania dotyczące innych sfer życia, związanych np. z adaptacją w nowym środowisku i akulturacją studentów zagranicznych. Problem ten omówiły m.in. K. Błaszowska, A. Milewska w artykule *Szok kulturowy wśród studentów English Division Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego – fakt czy mit?* Ciekawą propozycją badawczą jest artykuł W. Giermaziaka i H. Bonatowskiej *Początki samorządu zawodowego pielęgniarek i położnych a Główna Biblioteka Lekarska Oddział w Radomiu jako źródło podnoszenia kwalifikacji zawodowych*, w którym, na tle historycznym, omówiono bibliotekę jako zaplecze dydaktyczne dla kształcenia ustawicznego i doskonalenia zawodowego pielęgniarek i położnych. W bloku poświęconym bibliotekom, znalazła się praca T. Kudronia *Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie – dziedzictwo i nowa lokalizacja, stricte niezwiązana z problematyką medyczną, ale niewątpliwie cenna ze względu na zawarte w niej odniesienia historyczne jak i stan współczesny dotyczący omawianej księżnicy i jej zbiorów*. Ostatni artykuł w tej części U. A. Wojtasik *Biblioteka elektroniczna przyszłości – optymalny model organizowania dostępu do książek elektronicznych*, w którym m.in. na przykładzie Centrum Wiedzy i Informacji Naukowo-Technicznej Politechniki Wrocławskiej, omówione zostały różne modele biznesowe organizacji dostępu do książek elektronicznych.

Dział „Dydaktyka” został w znacznym stopniu poświęcony nowym formom szkolenia na odległość, korzystającym z sieci komputerowych i Internetu czyli e-learningowi. O kursach prowadzonych przez biblioteki naukowe z wykorzystaniem tej techniki, głównie platformy Moodle, traktują m.in. artykuły: D. Budek, E. Rogowskiej *Tworzenie kursów e-learningowych – wyzwanie dla współczesnego bibliotekarza uczelnianego*; A. Urygi, M. Niewaldy, M. Stachury-Chatłas, *Ocena szkoleń użytkowników i analiza wykorzystania zasobów medycznej informacji naukowej punktem wyjścia dla nowego portalu biblioteki*; E. Rogowskiej, D. Budek, *E-learning dla bibliotekarzy – sposób na poszerzenie kompetencji zawodowych*; D. Górskiej, *E-learning jako narzędzie wspomagające proces uczenia*; M. Zajac, *Projektowanie modułu sprawdzającego na platformie e-learningowej Moodle – prezentacja doświadczeń Biblioteki Uniwersytetu Medycznego w Lublinie*. Wskazano, jakie umiejętności nabyli uczestnicy podczas takich szkoleń oraz jakie uzyskano efekty kształcenia. Natomiast nowoczesne narzędzia edukacji i komunikacji oraz sposoby ich wykorzystywania, szczególnie platformę dla lekarzy MEDtube omówił W. Dółko w skł. Kompetencje klinicznego bibliotekarza przedstawiła E. Zygałko-Kozaczuk w artykule *Kształcenie kompetencji bibliotekarzy – rola i rozwój kompetencji bibliotekarzy klinicznych na podstawie doświadczeń wybranych krajów Unii Europejskiej*

skiej i Stanów Zjednoczonych Ameryki. Bibliotekarz kliniczny zajmuje inne stanowisko niż bibliotekarz medyczny, a przede wszystkim posiada bardziej specjalistyczną wiedzę i musi legitymować się dodatkowymi kwalifikacjami i są to niewątpliwie nowe specjalności na rynku pracy.

Dział „Sprawozdania” zawiera informacje o czterech konferencjach naukowych jakie odbyły się w drugiej połowie 2014 roku, w kraju, a także jedno sprawozdanie z wyjazdu zagranicznego w ramach programu Erasmus-Mundus stanowiąc ważną dokumentację środowiska medycznego. Obszerny, zajmujący przeszło sto stron dział „Biografie-Wspomnienia-Refleksje” poświęcony został w większej części Nestorce polskiego bibliotekarstwa medycznego Stelli Fronczak, która obchodziła 85 rocznicę urodzin i 60-lecie pracy zawodowej. Z tej okazji zorganizowano konferencję prezentującą sylwetkę Jubilatki (R. Żmuda) oraz jej dokonania zawodowe i życie osobiste (E. Rowińska-Zakrzewska, Z. Zwolska, H. Wilczyńska, K. Królikowski). Biografie zasłużonych bibliotekarzy są świadectwem kształtowania i rozwoju bibliotekarstwa polskiego ściśle powiązanego z sytuacją kraju, dlatego tak ważne jest ich dokumentowanie w postaci artykułów, wspomnień i fotografii.

Cały omawiany numer *Forum Bibliotek Medycznych* jest bogato ilustrowany, co znacznie ułatwia a także uprzyjemnia lekturę poszczególnych artykułów, a znajdzie niewątpliwie dużo czytelników, dzięki różnorodności i aktualności poruszonych zagadnień.